अन्तर्राष्ट्रिय तामाङ परिषद्

पाँचौं अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलन,

जून ३-४, सन् २०२३

समसामयिक विश्व परिस्थिति र परिषद्को प्राथमिकताहरू

सम्मेलनमा प्रस्तुत प्रस्ताव

डा. मुक्तसिंह लामा

मानवशास्त्री

सन् २००२ मा भएको अन्तर्राष्ट्रिय तामाङ परिषद्को पहिलो सम्मेलनदेखिको दुई दशक यता विश्वभरि विभिन्न देशहरूमा तामाङ समुदायको फैलावट अझै व्यापक हुँदै गएको छ । वर्तमान नेपाल, भारत, भुटान र चीनको हिमालय क्षेत्र तामाङहरूको आदिम थलो हो । तामाङहरू यी देशका रैथाने आदिवासीहरू हुन् । बहुसङ्ख्यक तामाङहरू उनीहरूको मुल भूमि नेपालको ताम्सालिङ ह्युलमा रहेको छ । आफ्नो आदिम थलोबाट इतिहासको विभिन्न कालखण्डमा तामाङहरू संसारको अन्य देशहरूमा पुगेका छन् । म्यानमार र थाइल्याण्डमा करीब ३०० वर्ष अगाडि नै उनीहरूको बसोबास भएको अनुमान छ । वीसौं शताव्दीमा तामाङहरूको फैलावट विस्तारीत भयो । संयुक्त राज्य अमेरिका, बेलायत, हङकङ, अष्ट्रेलियादेखि युरोपका स्वीजरल्याण्ड, बेल्जियम, पोर्चुगल, आयरल्याण्ड, रोमानिया, माल्टा लगायतका देशहरूमा तामाङ समुदायको बसोबास बढ्दै गएको छ । यस किसिमको विस्तारलाई डायस्पोरा भन्न सकिन्छ । विगत तीन दशक यता वैदेशिक रोजगारीको लागि तामाङ युवाहरू एशियाका विभिन्न देशहरू जस्तै मलेसिया, दक्षिण कोरिया र जापानमा पुगेका छन् । त्यसैगरी मध्य पूर्व अरबका देशहरू साईप्रस, साउदी अरब, बहराईन, इराक, इजरायल, युएई, कुवेत, कतार लगायतका देशहरूमा कामको लागि उनीहरू ठुलो सङ्ख्यामा पुगेका छन् । नेपालबाट मात्रै करिब १ लाख ५० हजार तामाङहरू अन्य विभिन्न देशमा रहेको अनुमान छ ।

आफ्नो आदिम थलोका देशहरूमा, डायस्पोरामा वा वैदेशिक रोजगारीमा रहेका तामाङहरूको आआफ्नै विशिष्ट किसिमको परिवेश र परिस्थिति छ । आफु बसोबास गर्ने वा काम गर्ने देशको राजनीतिक व्यवस्था, आर्थिक अवस्था र त्यहाँका नीति नियमहरूले त्यस ठाउँमा रहेका तामाङ समुदायको अवस्था, अवसर र चुनौतिहरू धेरै हदसम्म निर्धारण गर्दछ । सबै देशहरूमा आदिवासी जनजाति, अल्पसङ्ख्यक समुदायको रूपमा वा श्रमिकको रूपमा उनीहरूले विभेद भोग्न बाध्य हुनुपर्ने अवस्था कम चुनौतिपूर्ण छैन । तामाङ समुदायको लागि सबै देशहरूमा आआफ्ना सङ्घर्ष र सम्भावनाहरू छन् । संसारभरिका विभिन्न देशमा छरिएर बसेका र विविध खालका अवस्थाहरूमा रहेका तामाङहरूको सङ्घर्ष र आकाङ्क्षाहरूमा ऐक्यवद्ध भएर जो जहाँ रहेका छन् त्यहाँ उनीहरूको राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक अधिकारको संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्नु अन्तर्राष्ट्रिय तामाङ परिषद्को भूमिका हो ।

यो विश्वको कुनैपनि स्थानमा रहेको भएपनि तामाङहरूलाई एक जातिको रूपमा गोलबन्द गर्ने एउटै कुरा छ । त्यो हो यस हिमाली भुभागमा उनीहरूको पूर्खाले सिर्जना गरेको सुन्दर तामाङ सभ्यता, सांस्कृतिक सम्पदा र यसले हामीलाई दिने शालिन पहिचान । तामाङ सभ्यताभित्र आफ्नै भाषा, भेषभूषा,

गहना, चाडपर्व, गीत-संगीत, कला र विश्व दृष्टिकोण विशिष्ट छ । यो तामाङ सभ्यता र सांस्कृतिक सम्पदा तामाङ समुदायको मात्रै नभएर सम्पूर्ण मानव सभ्यताको अंग हो र सृजनाको स्रोत पनि हो । त्यसैले तामाङ सभ्यता, सांस्कृतिक सम्पदा र पहिचानको संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्नु अन्तर्राष्ट्रिय तामाङ परिषद्को अर्को मुख्य दायित्व हो ।

यस सन्दर्भमा अन्तर्राष्ट्रिय तामाङ परिषद्को आगामी कार्यकालको लागि निम्न प्राथमिकताहरूको प्रस्ताव प्रस्तुत गरिएको छ । अन्तर्राष्ट्रिय तामाङ परिषद्सँग आबद्ध तथा अन्य सम्पूर्ण तामाङ संघ-संस्थाहरूले आआफ्नो देश, क्षेत्र, शहर, गाउँ र वस्तीहरूमा निम्न लक्ष्य प्राप्तिका लागि कार्यक्रमहरूको आयोजना गर्नेछ । अन्तर्राष्ट्रिय तामाङ परिषद्ले यस काममा समन्वयकारी र सहयोगीको भूमिका निर्वाह गर्नेछ ।

१. तामाङ रिमठिम, सभ्यता र सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण र प्रवर्धन गर्ने,

तामाङ रिमठिम हाम्रो पहिचानको मुटु हो । तामाङ सभ्यता र सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्नु हाम्रो कर्तव्य हो । हाम्रो चाडपर्व, उत्सव, भेषभूषा, गरगहना, गीतसंगीत र कला हाम्रो निधिहरू हुन् । यस अन्तर्गत ल्होछारलाई सामूहिक उत्सवका साथै घरघरको पर्वको रूपमा व्यापक बनाउने, बुद्ध जयन्तीलाई बौद्ध शिक्षा ग्रहण र शील पालनाको दिवसको रूपमा मनाउने, फोला-डाला-स्याङलाको परम्परालाई परिष्कृत बनाउने र ताम्बा परम्पराको मौलिकतालाई निखार्ने कामलाई अभियानको रूपमा लैजाने हाम्रो एउटा प्राथमिक अभियान रहने छ ।

२. सबै देशमा साझा तामाङ पहिचानको औपचारिक मान्यता हासिल गर्ने,

नेपाल र भारतको पश्चिम बंगाल र सिक्किममा तामाङहरूले आदिवासीको रूपमा राज्यबाट मान्यता प्राप्त गरिसकेको छ । आफ्नो देशको परिस्थिति अनुसार सबै देशमा तामाङहरूले आदिवासी वा अल्पसङ्ख्यक समुदायको रूपमा मान्यता हासिल गर्ने लक्ष्य हाम्रो लागि महत्वपूर्ण छ । तामाङ पहिचानको औपचारिक मान्यतासँगै संसारभरिका तामाङहरू एउटै तामाङ पहिचानमा बाँधिन सबैले तामाङ हुनुको मर्मलाई जीवनमा आत्मसात गर्न अति आवश्यक छ । विशेषगरी हाम्रो पहिचानसँग अभिन्न रूपमा गाँसिएको हाम्रो रूइ, कुल परम्परा र आस्याङ-स्याङप्रतिको उच्च सम्मानको प्रथा अझ व्यवस्थित गर्ने ।

३. सबै देशमा तामाङहरूको मानवअधिकार र स्वतन्त्रता सुनिश्चित गर्ने,

हरेक देशमा त्यहाँका तामाङहरूको मानवअधिकार र स्वतन्त्रता सुनिश्चित गर्न उल्लङ्घनका घटनाहरू भएमा छानबिन गरी न्याय निरूपण गर्न र मानवअधिकार प्रवर्द्धन गर्न सचेतना फैलाउन नियमित कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।

४. नेपालमा ताम्सालिङ स्वायत्तताको स्थापनाको चाहना सफल बनाउन एकजुट हुने,

नेपालमा ताम्सालिङ स्वायत्त प्रदेश स्थापनाको लक्ष्य अझैं पूरा हुन सकेको छैन । तामाङ जातिको मुल भूमिमा उनीहरूको आत्मनिर्णयको अधिकारसहितको स्वायत्ततABिना उनीहरूको राजनीतिक, आर्थिक,

सामाजिक र सांस्कृतिक अधिकार सुनिश्चित हुन सक्दैन । ताम्सालिङ स्वायत्तताको मुद्दा संसारभरिका सबै तामाङहरूको मुद्दा पनि हो । ताम्सालिङको उन्नयनले सबैलाई गौरव र उर्जा प्रदान गर्दछ । यो स्वशासन र समावेशी लोकतन्त्रको पक्षमा गरिने लडाइँ पनि हो । यसको लागि नेपालमा ताम्सालिङ स्वायत्तताको आवाजलाई शसक्त बनाउन सबै पक्षबाट नैतिक, भौतिक र अन्य आवश्यक सहयोग गर्ने हाम्रो अर्को प्राथमिकता हो ।

५. सबै देशमा रहेका तामाङहरूले आफ्नो मातृभाषाको प्रयोगलाई व्यापक बनाउने,

भाषा हाम्रो रिमठिम, ज्ञान दर्शन र कलाको माध्यम हो । यो तामाङ पहिचानको मुटु पक्ष हो । तामाङ भाषाको प्रयोगलाई व्यापकरूपमा विशेषगरी नयाँ पुस्तामा प्रसारण गर्ने, घरघरमा बोल्ने र यो भाषा, लिपिमा साहित्य तथा अन्य कलाहरू सृजना गर्ने अभियान चलाउने ।

६. आगामी कार्यकाललाई तामाङ युवा तथा बालबालिकाको उच्च शिक्षालाई पहिलो प्राथमिकतामा राखेर अभियान चलाउने ।

अहिले संसारमा उच्चदरमा भइरहेको प्रविधिको विकाससँगै ज्ञान र श्रमको क्षेत्रमा भइरहेको परिवर्तनलाई हामी ग्लोबलाइजेशनको रूपमा पनि बुझ्छौ । यसले तामाङ जस्तो सानो जनसङ्ख्या भएको समुदायमा यसबारे चनाखो भएन भने गहिरो नकरात्मक असर पार्न पनि सक्छ । त्यसैले यो परिवर्तनको प्रवाहसँगै तामाङ युवाहरूलाई उच्चशिक्षा हासिल गर्न र उत्कृष्ट व्यवसायिक जीवन हासिल गर्न उत्प्रेरित गर्ने । यो परिवर्तनको प्रवाहमा सरिक हुँदा आफ्नो मुल जरा र पुर्ख्यौली इतिहास र रिमठिमलाई आफ्नो स्वत्वको रूपमा राख्ने ।

७. जुनसुकै देशमा रहेको तामाङहरू विपदमा परेका अवस्थामा राहत र उद्धारको लागि काम गर्ने,

विपद् अहिलेको संसारको बढदो जोखिमको रूपमा अगाडि आएको छ । जलवायु परिवर्तनले हिमाली भूभाग र कमजोर वर्गलाई अत्याधिक नकरात्मक असर गर्ने देखिन्छ । सन् २०१५ मा गएको नेपालको भुकम्पलाई हामी ताम्सालिङ ट्राजेडीको रूपमा लिन्छौ । कुनैपनि देशमा रहेका तामाङहरू यस्ता प्राकृतिक वा अन्य किसिमको विपदहरूमा पर्नसक्छ । दुर्घटना, विमारी, वा अन्य किसिमका आपतहरू कसैमाथि पर्दा उद्दार र राहतको लागि सहयोग समन्वय गर्ने हाम्रो अभिभारा हो । यस्ता जोखिमहरू तामाङ श्रमिकहरूको लागि अझै बढि हुनसक्ने हुनाले यस्ता विपद्बाट जोगिन सचेतना फैलाउने र राहत तथा उद्दारका कार्यहरू गर्नु पर्दछ ।

८. सम्पुर्ण तामाङहरूको ऐक्यवद्धता र सामूहिक सहकार्य निरन्तर राख्ने,

अन्तर्राष्ट्रिय तामाङ परिषद् विश्वका तामाङहरूको साझा मञ्चको रूपमा सम्पूर्ण तामाङहरूविच मैत्रीभाव, भातृत्व, सद्भाव वृद्धि गर्नको लागि क्रियाशील मञ्ज हो । यस परिषद्सँग सम्बद्ध र अन्य फोरमहरू मार्फत आपसी संचार, छलफल र संवाद निरन्तर राख्दै अझ घनिभुत बनाइनेछ ।

९. आफु बसोबास गरिरहेका देशको अन्य आदिवासी समुदायको हक, अधिकारको सवालमा ऐक्यबद्धता जाहेर गर्ने,

तामाङहरू हिमालय पर्वतका आदिवासी हुन् । आदिवासी जीवन पद्धति र इतिहासले उनीहरूलाई विशिष्ट प्रकारको विश्व दृष्टिकोण र दर्शन दिन्छ । तर विश्वमा वाह्य वा आन्तरिक उपनिवेशीकरणको कारणले सबै देशका आदिवासीहरूमाथि जघन्य अन्याय भएको छ । त्यसको विरूद्धमा संसारका आदिवासीहरूले आफ्नो आन्दोलनलाई अन्तर्राष्ट्रियकरण पनि गरेका छन् । यस सन्दर्भमा आदिवासीको हैसियतमा आफु बसोबास गरिरहेका देशको अन्य आदिवासी समुदायको हक अधिकारको सवालमा ऐक्यबद्धता जाहेर गर्ने हाम्रो मुक्ति आन्दोलनको एउटा पक्ष हो ।

१०. विश्वमा शान्ति, बहुलता, समानता, भातृत्व र स्वतन्त्रता प्रवर्द्धनका लागि काम गर्ने,

हामी यो संसारको बहुल सांस्कृतिक सुन्दर इन्द्रेणी रंगको एउटा सुन्दर अंग हौ । बहुलतामा समानता हासिल गर्नु हाम्रो लक्ष्य हो । यस सन्दर्भमा विश्वमा शान्ति, बहुलता, समानता, भातृत्व र स्वतन्त्रता प्रवर्द्धनका लागि काम गरिरहेका राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सामाजिक संस्थाहरूसँग हामी निरन्तर सहकार्य गर्नेछौ ।